

E-book

insectvriendelijk (stads)tuinieren, hoe doe je dat?

Praktische informatie over hoe je kunt **bij**dragen aan een betere leefomgeving voor bijen, hommels en andere bestuivers

Inhoud

De in- en aanleiding: insectensterfte	3
Kernpunten voor een insectvriendelijke tuin of balkon	4
Welke planten kies je?	5
Nestelplaatsen.....	9
Slot.....	10

De in- en aanleiding: insectensterfte

Insectensterfte, je hebt er vast al over gehoord. Het gaat niet goed met bijen en andere insecten en dat is geen goede zaak. Zonder bestuivers zouden onze koelkasten bijvoorbeeld minder gevuld zijn omdat zij voor de bestuiving van veel fruit en groenten zorgen. Maar ook katoen komt voort uit de bestuiving van bijen en andere insecten. Naast dat de sterfte effect heeft op onze dagelijkse voeding, beïnvloedt het ook de voedselvoorziening van vogels. Insecten staan namelijk elke dag op het menu van velen vogels. Minder insecten, minder voedsel voor vogels. Je snapt het al, de voedselketen is aangetast.

Een van de oorzaken van de insectensterfte is het gebruik van pesticiden in de landbouw. Hele bijenvolken sterven hierdoor uit. Ook de bebouwing en het maaien van bermen e.d. heeft invloed op de sterfte. Het is steeds moeilijker voor onze gevleugelde vrienden om aan voedsel te komen en zich voort te planten.

Genoeg over wat er niet goed gaat. Met bovenstaande in ons achterhoofd willen we ons immers met elkaar richten op wat we wél kunnen doen. In dit document lees je geen inhoudelijke informatie over bijen, hommels en andere bestuivers. Dat is een wereld op zich en dat laten we graag aan de experts over. Wel lees je hierin van welke kernpunten je uit moet gaan wil je insectvriendelijk (stads)tuinieren. Daarnaast vertellen we welke planten je het beste kunt kiezen (inclusief een lijst met namen en aanverwante info) en waar je op moet letten. Tot slot vertellen we nog iets over nestelgelegenheid en hoe je hieraan bij kunt dragen.

Lees gauw verder voor praktische informatie zodat jij zoemend het jaar door kan gaan.

Tip: het boekje 'Bijen & Hommels' van Maureen Kemperink beschrijft de boeiende wereld van deze bestuivers met feiten, tips, verschillende soorten en mooie foto's.

Kernpunten voor een insectvriendelijke tuin of balkon

❖ Geen bestrijdingsmiddelen!

Dit is een heel belangrijk kernpunt. Veel gif (pesticiden) dat tegen ongewenste insecten in de tuin wordt gebruikt, is ook giftig voor bijen en andere bestuivers. In het nieuws hoor je vaak over Neonicotinoïden. Hiervan is zelfs een heel klein beetje al dodelijk.

❖ Biologisch

Aansluitend op het vorige kernpunt; ga voor biologisch. Dit geldt niet alleen voor planten, maar ook voor de grond die je koopt (denk aan potgrond en tuinaarde), zaden en bloembollen. Deze laatste worden nogal eens gedoopt in insecticiden wat erg slecht is voor insecten. Met biologisch zit je goed.

❖ Bloeiende planten

Voor bestuivers is het belangrijk dat ze voldoende voedsel in de vorm van stuifmeel en nectar kunnen vinden zodat ze niet verhongeren en ze hun larven kunnen voeden. Plant daarom vooral bloeiende planten. Een lust voor de bestuivers, maar ook voor de mens.

❖ Juiste plantensoorten

Naast dat je bloeiende planten kiest, is het ook belangrijk om de juiste planten te kiezen. Bijen en hommels hebben zo hun voorkeur. Je leest hier later meer over.

❖ Tuinier niet te netjes

Een verzorgde tuin is natuurlijk prima, maar tuinier niet al té netjes. Insecten nestelen zich graag tussen dode plantenstengels en leggen hier hun eitjes. Je kunt ook verschillende plekje in de tuin bestempelen voor de takken, stengels en bladeren die je opruimt.

Welke planten kies je?

Biologisch

Je hebt hiervoor al kunnen lezen dat in een insectvriendelijke tuin geen chemische goedjes te vinden zijn. Ga dus altijd voor biologisch gekweekte planten. Je wilt immers een stukje natuur nabootsen waarin bestuivers zich thuis voelen. Planten die niet biologisch gekweekt zijn, hebben vaak kunstmatige voeding gekregen en dat is simpelweg niet hoe moeder natuur het ooit bedacht heeft.

Drachtplanten

Bijen en andere bestuivers halen hun voeding, stuifmeel en nectar, uit bloeiende planten. Uit stuifmeel halen ze eiwitten voor een groei-ontwikkeling. Voor een volledige voeding hebben bijen van verschillende plantsoorten stuifmeel nodig. Een tuin of balkon met verschillende bloeiende planten is dus een must. Wat is dan een drachtplant? Een drachtplant is eigenlijk heel simpel gezegd een plant die stuifmeel en nectar 'draagt' en dus een vereiste voor insecten als bijen en hommels.

Hoeveelheid

Om een plant mooi uit te laten komen in de tuin, raden wij altijd aan om een groepje van een soort bij elkaar te zetten in plaats van maar één plant. Naast dat je tuin er mooier bij staat, kan dit ook veel betekenen voor bijvoorbeeld de honingbij. Anders dan de hommels is deze namelijk 'bloemvast'. Dit betekent dat de honingbij het bij één soort houdt die zij achter elkaar bezoekt totdat de betreffende soort is uitgebloeid (Bron: Bijen & Hommels – Maureen Kemperink, 2017). Zorg dus dat er voldoende bloemen te vinden zijn van een soort voor de honingbij.

Lang bloeiseizoen

Naast het planten van **genoeg, gifvrije drachtplanten** is het ook belangrijk voor insecten dat zij (bijna) het **gehele seizoen** voorzien worden van stuifmeel en nectar. Zorg dus dat je van het vroege voorjaar tot het late najaar bloeiende planten in je tuin of op je balkon hebt staan.

Om de bestuivers al in het vroege voorjaar te voorzien, is het goed om in het najaar (biologische) bloembollen te planten. Vooral krokussen worden zeer gewaardeerd. Plant de lente dus alvast in het najaar.

Tip: spaar paardenbloemen, klaverbloemen, boterbloemen en madeliefjes. Dit zijn inheemse soorten in Nederland waar bijen en hommels gek op zijn. Maak dus af en toe een bochtje als je met de maaier aan de gang gaat.

Om je een zoektocht te besparen, hebben we een lijst gemaakt van insectvriendelijke planten verdeelt per seizoen. Op die manier kun je gemakkelijk van maart t/m november bloeiende planten in je tuin hebben.

Planten die starten met hun bloei in de maanden **maart, april en mei**

Naam	Hoogte	Kleur	Standplaats	Bloeimaanden
Allium schoenoprasum	50 cm	lila	zon	5-6
Allium ursinum (Daslook)	30 cm	wit	halfschaduw/schaduw	5-6
Asperula odorata	20 cm	wit	zon	4-5
Geranium macrorrhizum bevan's variety	30 cm	roze	halfschaduw/schaduw	5-6
Geranium macrorrhizum 'spessart'	30 cm	wit	halfschaduw/schaduw	5-6
Geranium pratense striatum	60-70 cm	roze gestreept	Zon/halfschaduw	5-6
Geranium spring purple	40-50 cm	paars	zon/halfschaduw	4-5
Lamium maculatum beacon silver	20 cm	roze	halfschaduw/schaduw	5-8
Pachyphragma macrophylla	40 cm	wit	halfschaduw/schaduw	3-5
Pachysandra terminalis green carpet	25 cm	wit	halfschaduw/schaduw	3-5
Pulmonaria angustifolia	25 cm	blauw	halfschaduw	3-5
Pulmonaria longifolia	25 cm	blauw	halfschaduw/schaduw	3-5
Pulmonaria sissinghurst white	25 cm	wit	halfschaduw/schaduw	3-5
Scabiosa columbaria pink mist	30-50 cm	lila - roze	zon	5-9
Symphytum grandiflorum hidcote blue	30 cm	blauw	halfschaduw/schaduw	5-7
Symphytum grandiflorum wisley blue	30-40 cm	blauw	halfschaduw/schaduw	5-7

Planten die starten met hun bloei in de maanden **juni** en **juli**

Naam	Hoogte	Kleur	Standplaats	Bloeimaanden
Achillea apfelblute	60 - 70 cm	roze-wit	zon	6-8
Achillea moonshine	60 - 70 cm	geel	zon	6-8
Achillea red velvet	60 - 70 cm	rood	zon	6-8
Achillea walther funcke	60 - 80 cm	oranje-rood	zon	6-8
Agastache black adder	100 cm	donker paars- blauw	zon	7-9
Allium senescens	50 cm	lila-paars	zon	7-8
Allium Schoenoprasum	50 cm	lila	zon	5-6
Alcea gemengd	200 cm	gemengd	zon	7-10
Campanula persicifolia	60-70 cm	blauw	zon/halfschaduw	6-8
Campanula portenschlagiana	10-15 cm	blauw	zon/halfschaduw	6-8
Echinacea purpurea + Alba	90-100 cm	donkerroze + Wit	zon	7-9
Echinops ritro veitch blue	80-100 cm	blauw	zon	6-8
Eupatorium diverse soorten	100 – 200 cm	diversen	zon/halfschaduw	7-9
Helenium autumnale	70-80 cm	geel	zon	7-9
Knautia macedonica	70 cm	rood	zon	7-9
Lavandula diverse soorten	40-60 cm	paars-blauw	zon	6-7
Lythrum salicaria robert	80 cm	roze	zon/halfschaduw	7-8
Lysimachia candela	60-70 cm	wit	halfschaduw	7-9
Lysimachia ciliata firecracker	80-100 cm	zacht geel	halfschaduw / schaduw	7-8
Lamium maculatum red nancy	20 cm	roze-rood	zon/schaduw	6-9
Monarda diverse soorten	80-110 cm	diversen	zon	7-8
Nepeta grandiflora bramdean	70-80 cm	blauw	zon	6-9
Nepeta Walker low	60 cm	blauw	zon	6-9
Origanum laevigatum 'herrenhausen	40 cm	donker purper	zon	7-9
Origanum rosenkuppel	50 cm	purper-roze	zon	7-9
Persicaria diverse soorten	80-120 cm	diversen	halfschaduw / schaduw	7-10
Rudbeckia deamii	70 cm	geel	zon/halfschaduw	7-9
Scabiosa caucasica perfecta	60-70 cm	blauw	zon	6-9
Stachys diverse soorten	30-60 cm	diversen	zon/halfschaduw	6-7
Teucrium lucidrys	30-35 cm	purper - roze	zon	7-9
Verbena bonariensis	150 cm	lila	zon	6-10
Veronicastrum virginicum diverse soorten	120-140 cm	dversen	zon/ halfschaduw	7-8

Planten die starten met hun bloei in de maanden **augustus** en **september**

Naam	Hoogte	Kleur	Standplaats	Bloeimaanden
Herfstasters diverse soorten	diversen	diversen	zon/halfschaduw	8-10
Sedum abbeydore	35 cm	roze-rood	zon/halfschaduw	8-9
Sedum herbstfreude	60 cm	roze	zon/halfschaduw	8-9
Sedum jose aubergine	60 cm	rood	zon	8-9
Sedum karfunkelstein	60 cm	roze	zon	8-9
Sedum matrone	60 cm	roze	zon/halfschaduw	8-9
Sedum purple emperor	40 cm	roze-rood	zon	8-9
Sedum spectabile stardust	40 cm	wit	zon	8-9

Zoals je kunt zien zijn er niet veel echte bijenplanten die **starten** met bloeien later in het seizoen. Gelukkig zijn er wel veel planten die eerder starten met hun bloei en lang doorgaan tot bijvoorbeeld eind september of oktober. Idealiter zou je uit elke tabel een aantal planten kiezen zodat je iedere maand bloeiende planten hebt staan.

Nestelplaatsen

Wanneer je je tuin compleet insectvriendelijk wilt maken, mag een bijen/insectenhotel niet ontbreken. Veel bestuivers houden namelijk van een huis niet al te ver van hun voedselbron vandaan. Ze vliegen immers continu op en neer tussen bloem en nest.

Je kunt van een insectenhotel een leuk doe-het-zelf-project maken. Hieronder vind je twee websites met een stappenplan met bijbehorende informatie waar je hotel aan moet voldoen wil je gasten ontvangen.

❖ <http://www.buitenlevengevoel.nl/bijenhotel-maken/>

❖ <http://www.bureaubiota.com/multimedia/handleiding-bijenhotel.pdf>

Uiteraard kun je een insectenhotel ook gewoon kant-en-klaar kopen en ophangen op een zonnige en beschutte plek.

Je kunt ook op een onbenut en onverhard plekje in je tuin een bloempot ondersteboven een beetje schuin in de grond drukken. Hommels zien dit als een potentiële nestgelegenheid (Bron: Bijen & Hommels – Maureen Kemperink, 2017).

Zoals al eerder genoemd: wees af en toe een beetje slordig. Maak hier en daar een stapeltje met wat takken en plantstengels of stop het in een kistje.

Slot

We hopen dat je wat hebt aan deze praktische informatie om je tuin zo insectvriendelijk mogelijk te maken. En dat je zin krijgt om buiten aan de slag te gaan en je omgeving te vergroenen natuurlijk.

Heb je vragen of advies nodig? Neem gerust contact op met een van onze bedrijven:

[Kwekerij van Houtum](#) – kweekt al ruim 20 jaar vaste planten op biologische wijze op een prachtige plek op de Utrechtse Heuvelrug. [Klik hier voor de website.](#)

[Bio-Kultura](#) - is gespecialiseerd in het produceren van biologische potgrond, tuinaarde en organische mestcompost. Al deze producten zijn ooit ontstaan op Kwekerij van Houtum in Doorn. [Klik hier voor de website.](#)